

Yayın Geliş Tarihi: 15.05.2024

Yayına Kabul Tarihi: 11.06.2024

Online Yayın Tarihi: 15.09.2024

<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1484781>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt: 26, Sayı: 3, Yıl: 2024, Sayfa: 1006-1036

E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

1930 İZMİR SEL AFETİ

İsrafil KARATAŞ*

Öz'

Türkiye coğrafyası, yüzyıllardan beri çeşitli doğal afetlere maruz kalmış ve afetler önemli ölçüde can mal kayıplarına eden olmuştur. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de depremlerden hemen sonra en fazla kayıplara neden olan doğal afet, sellerdir. Zaman zaman aşırı yağışlarla dolan akarsu yatakları, taşarak çevresindeki yerleşim yerlerine ve tarımsal alanlara oldukça büyük zararlar vermişlerdir. Şehir planlamasındaki hatalar, akarsu yataklarında gerekli tedbirlerin alınmaması ve altyapının zayıflığı gibi nedenler İzmir'de Cumhuriyetin ilk yıllarında sellerin, afete dönüşmesine neden olmuştur. 1922 yılında düşman işgalinden kurtulan İzmir şehri, henüz yaralarını saramadan deprem ve sel afetleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. İzmir'de yaşanan sel afetleri içerisinde en çok can ve mal kaybına neden olan ve insanların hafızasında yer edineni 1930 İzmir sel afetinin olduğu söylenebilir. Zira bu afette; sayısı tam olarak tespit edilememekle birlikte 117'den fazla insan vefat etmiş, selden binlerce kişi etkilenmiş ve milyonlarca lira zarar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada hedeflenen; 1930 yılı İzmir sel afetinin sebeplerini, etkilerini ve sonuçlarını doğal afet tarihi açısından ele alarak irdelemektir. Bunun yanı sıra, afet yönetiminde başarılı olunup olunmadığını ve bundan sonra bölgede olası sel afetleri karşısında ne gibi tedbirler alındığını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Sel, İzmir, 1930, Doğal Afet, Afet Yönetimi.

1930 İZMİR FLOOD DISASTER

Abstract

The geography of Turkey has been exposed to various natural disasters for centuries, resulting in significant loss of life and property. Similar to worldwide trends, floods are among the most devastating natural disasters in Turkey immediately following

---

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Karataş, İ. (2024). 1930 İzmir sel afeti. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (3), 1006-1036.

*Öğr. Gör. Dr., Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Rektörlük Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, ORCID: 0000-0003-4940-9344, israfil.karatas@alanya.edu.tr.

¹ Bu çalışma için etik kurul onayı gerekmemektedir.

earthquakes. Riverbeds swollen by occasional heavy rains have caused extensive damage to surrounding settlements and agricultural areas by overflowing. Factors such as urban planning errors, lack of necessary precautions in riverbeds, and weak infrastructure have contributed to the transformation of floods into disasters in İzmir during the early years of the Republic. The city of İzmir, liberated from enemy occupation in 1922, had to contend with earthquake and flood disasters before fully recovering from its wounds. Among the floods experienced in İzmir, the one in 1930 stands out as the one causing the most loss of life and property and remains entrenched in people's memories. In this disaster, although the exact number is not determined, more than 117 people perished, thousands were affected by the flood, and damages amounted to millions of lira. The aim of this study is to examine the causes, effects, and consequences of the 1930 İzmir flood disaster from the perspective of natural disaster history. Additionally, it seeks to ascertain whether successful disaster management was achieved and what measures were taken against possible future flood disasters in the region.

Keywords: Flood, İzmir, 1930, Natural Disaster, Disaster Management.

GİRİŞ

Afet, can kayıpları başta olmak üzere ekonomik ve sosyal zararlara neden olan genel hayatı ve insan aktivitelerini belirli bir süre için kesintiye uğratarak geniş halk kitlelerini çeşitli yönden etkileyen doğal ve insan kaynaklı olaylara denilmektedir (Korkanç & Korkanç, 2006, s.42). Doğal afet türleri içerisinde sıkça karşılaşılan sel, “genellikle bir kanala az veya çok bağlı olarak, eğim yönünde yüksek enerjili ve kontrolsüz akışa sahip, çökel malzemesi tür ve boyut özellikleri çeşitlilik gösteren, tahrip gücü yüksek su kütlesi hareketi olarak tanımlanabilir” (Dölek, 2015, s. 338). Akarsu yatağının aşırı yağış, ani kar ve buz erimeleri gibi çeşitli sebeplerle yatağından çıkarak çevresindeki düz ve çukur alanlara yayılması ve çevresindeki canlı veya cansız her şeye zarar vermesine taşkın denilmektedir (Özcan, 2006, s.36). Sel ve taşkınlar dünyada olduğu gibi Türkiye’de de depremlerden hemen sonra en fazla ekonomik kayıplara neden olan doğal afetlerden biridir (Korkanç & Korkanç, 2006, s.42). Sel oluşumunda etkili olan faktörlerin arasında klimatolojik-meteorolojik ve jeomorfolojik (yapı ve yeryüzü şekilleri) özellikleri ile toprak özellikleri bitki örtüsü ve insanın olduğu sıralanabilir (Özcan, 2006, s.36). Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir şehri, bütün bu etkenlerin birleştiği ve sık sık sel taşkınlarına maruz kalan illerden biriydi.

İzmir, Cumhuriyet döneminde ilk sel afetini 1929 yılında yaşamıştır. 16 Ocak 1929 tarihinde yağın şiddetli yağmurlar neticesinde Gediz Nehri taşmış, Menemen ovası sular altında kalmıştır. İzmir şehrinin ulaşımı zarar görmeye birlikte bazı evler de yıkılmıştır (Hizmet, 18 Ocak 1929, s.1). Yine Bergama’daki Sarıcalar Çayı’nın ve Torbalı’da Cellat Gölü’nün taşmasıyla çevresindeki evler ve araziler tahrip olmuştur (Anadolu, 23 Kasım 1929, s.1; Anadolu, 22 Kasım 1929, s.1). Sel afetine karşı gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle 24 Ekim 1930 yılında başlayıp 36 saat devam eden yağışlar, İzmir’deki afetin boyutunu daha fazla

arttırmıştır. Aşağıda da görüleceği üzere 1930 İzmir sel afetinde şehir içindeki birçok nehir, çay ve göller taşmış ve çevresindeki canlı cansız her şeye zarar vermiştir. 117'den fazla vatandaşın vefat ettiği, binlerce kişinin etkilendiği, çok sayıda evin yıkıldığı ve milyonlarca lira maddi zararın olduğu bu afetten gerekli ders çıkartılmayarak tedbirler alınmamıştır. Bunun sonucunda 1930 sel afetinin üzerinden çok zaman geçmeden Nisan 1931'de İzmir'deki sel afeti tekrarlamıştır (Son Posta, 11 Nisan 1931, s.3). 1930 sel afetine nazaran çok fazla insan kaybının yaşanmadığı 1931 sel afetinde tarım arazilerinin sular altında kalması sebebiyle maddi zarar çok büyüktür. Afetin nedeni Küçük Menderes nehrinin taşmasıyla Cellat Gölü'nün kabarması olarak açıklanmıştır (BCA, 30.10.0.0/117.819.6).

7 Şubat 1936'da başlayan şiddetli yağışlar neticesinde önce Gediz (Yeni Asır, 7 Şubat 1936, s.2) ve ardından Küçük Menderes nehirleri taşmış ve bunun sonucunda çevredeki çok sayıdaki köy ve arazi sular altında kalmıştır (Yeni Asır, 8 Şubat 1936, ss. 1, 6). Artarak devam eden yağışlar Yalılar semtindeki Karantina Deresi'ni de taşırarak Tramvay Caddesi'ni tamamen sular altında bırakmıştır. Ardından Poligon Deresi de taşarak çevredeki bahçeler zarar görmüştür. Kısacası şehre yakın derelerin de taşması sonucu şehir merkezi tahrip olmuştur (BCA, 30.10.0.0/118.822.16, ss. 16-18). 1939 yılında İzmir'de sel ve su taşkınları tekrar meydana gelmiştir. 24-25 Eylül 1939 gecesi başlayan şiddetli yağmurların artarak devam etmesiyle afetin boyutu artmıştır (BCA, 30.10.0.0/118.827.29; Anadolu, 27 Eylül 1930, ss. 1, 3). Ödemiş'te Birgi Çayı'nın taşmasıyla 3 kişi vefat etmiş ve başta bir Birgi çarşısı olmak üzere çevre yerlerde yüklü miktarda maddi zarar oluşmuştur (BCA, 30.10.0.0/118.827.30, ss. 4-7). 28 Aralık 1939 tarihinde İzmir'de şiddetli yağmur ve bazı çay ve derelerin taşması sonucu tarım arazileri ve ovalar tahribata uğramıştır. Birgi ve Bakır çaylarının ise taşıdığı görülmüştür (BCA, 30.1.0.0./121.770.2); Anadolu, 31 Aralık 1939, ss. 1, 4).

Nisan 1940'taki sel afetinin nedeni yine aşırı yağışlar ve Halkapınarı Deresi'nin ve Menemen'de Kunduz Çayı'nın taşmasıydı. Yine bunun sonucunda İzmir'deki ulaşım, köyler, tarım arazileri ve canlılar etkilenmiştir (BCA, 30.10.0.0/118.829.1). Yine aynı yıl içinde 25 Aralık 1940'ta İzmir'de oluşan sel nedeniyle Bergama'da 37 ev zarar görmekle birlikte bazı köprü ve evler kısmen yıkılmıştır, ulaşım ise aksamıştır (BCA, 30.10.0.0/118.833.4, s.5). Bornova Çayı'nın ve Gediz Nehri'nin taşması ve dağdan inen sular sonraki günlerde afetin boyutunu artırmıştır (Yeni Asır, 27 Aralık 1940, ss. 1, 3; Yeni Asır, 28 Aralık 1940, ss. 1-2). Ertesi yıl yani 4 Şubat 1941 tarihinde başlayan yağmurla Küçük Menderes Nehri ve Birgi Çayı taşmış ve çevresine maddi zarar vermiştir (BCA, 30.10.0.0/118.833.17).

Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir'de meydana gelen sel ve su taşkınları içerisinde 1930 İzmir sel afetinin yeri ve önemi diğerlerinden farklıdır. 1930 yılındaki afette, diğer afetlere nazaran çok daha fazla insan vefat etmiş ve maddi zararlar vermiştir. Bunun yanı sıra Milli Mücadele'den yeni çıkan İzmir, yaralarını sarıp henüz toparlanamamıştı. Yunan ordusunun İzmir'den ayrılmasından ve Türk

ordusunun şehri teslim almasından sonra 13 Eylül 1922 tarihinde başlayan ve 5 gün süren İzmir yangınında, şehrin önemli yerleri yanmıştır (Kırışman, 2011, s.78). Yangın toplamda 3 bin metre genişliğinde ve 5 bin metre derinliğinde bir alanı kaplamıştır. İzmir'deki 45.945 evden 14.004'ü tamamen yanmış ve geriye 9.696 dükkân kalmıştır. 18 Eylül'de söndürülebilen yangında maddi hasar oldukça büyüktür. "İzmir'in ortasında simsiyah, korkunç ve çirkin bir harabe yığını halindeki yangın mahallinde yüzlerce insan can vermiştir". Yangın sonrasında şehir de çok korkunç bir duruma gelmiştir. Cesetler kokmaya başlamış, sinek ve köpek istilalarıyla mücadele edilmek zorunda kalınmıştır. İzmir'in eski halinden sadece şehrin kenarları kalmış ve "ortada tamamı yanmış koca bir delik kalmıştır" (Kıyıcı, 2008, s.159).

Öte yandan 50 kişinin ölümüne, yüzlerce kişinin yaralanmasına ve birçok binanın yıkılmasına neden olan 31 Mart 1928 İzmir (Torbalı) Depremi'nin (Tinal, 2009, s. 2233) üzerinden sadece 2 yıl geçmişti. 1929 yılında da İzmir, yıkıcı etkisi az olmasına karşın bir sel afeti atlattı. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda 1930 yılındaki sel afeti karşısında İzmir'in önlemler alması pek kolay görünmemektedir. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı bir tarım ve ticaret merkezi olan İzmir'i de olumsuz etkilemişti (Acar, 2017, s.414). Dolayısıyla diğerlerinden farklılık arz eden 1930 İzmir sel afetinin araştırılması gereği hissedilmiştir. Aynı zamanda bu konuyla ilgili geniş kapsamlı çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı; 1930 yılı İzmir sel afetinin sebeplerini, etkilerini ve sonuçlarını doğal afet tarihi açısından ele alarak irdelemektir. Bunun yanı sıra, afet yönetiminde başarılı olup olmadığını ve bundan sonra bölgede olası sel afetleri karşısında ne gibi tedbirler alındığını ortaya koymaktır. Çalışmanın hazırlanmasında ağırlıklı olarak ulusal ve yerel basın kullanılmakla birlikte kısmen de arşiv belgeleri ve telif eserlerden faydalanılmıştır.

SEL AFETİNİN MEYDANA GELİŞİ, ETKİLERİ, HASAR VE ZAYİAT

İzmir'de 24 Ekim 1930 tarihinde Cuma günü saat 20.00'da başlayan şiddetli yağmur, sabah saat 8.00'a kadar sürmüş ve gece tekrar başlayan yağışlar, şehirdeki otomobil ve tramvay akışının durmasına neden olmuştur. İzmir'in Konak ilçesine bağlı Reşadiye mahallesinin Halim Ağa tarlasında akarsu yatağının olmaması sebebiyle tarlada küçük bir göl oluşmuştur. Reşadiye'den İzmir Hükümet Konağı'na kadar uzanan tramvay caddesi çay halini almıştır. İzmir Memleket Hastanesi'nin alt katını su basmış ve çarşıdaki bütün dükkân ve mağazalar sular altında kalmıştır. Birinci Beyler Sokağı ile Namazgâh semtlerindeki birçok ev suların altında büyük tahribata uğramıştır. 25 Ekim saat 14.00'dan sonra başlayan şiddetli yağışlar ise, İzmir'de adeta bir tufanın yaşanmasına sebep olmuştur. Toplam 36 saat süren yağışlar karşısında İzmir'de neredeyse zarar görmeyen mahalle kalmamıştır (Cumhuriyet, 27 Ekim 1930, s.3; Anadolu, 26 Ekim 1930, s.1). Telgraf ve elektrik tellerinin selden etkilenmesi nedeniyle İzmir'deki sel

afetinin büyüklüğünden geç haberdar olunmuştur. Çünkü İzmir ile iletişim kopmuştur. Muhabirler, İzmir'deki İstern şirketinin kabloları ile sel bölgesinden aldığı bilgileri gazetelerine ulaştırabilmişlerdir (Son Posta, 27 Ekim 1930, s.2).

Cumhuriyet Gazetesi, “İzmir’imiz Tufan İçinde” başlığı altında “Yüksek binaların kiremitleri hizalarına kadar inen siyah bulutlar memleketi karanlıklara boğmuştur” sözleriyle afetin boyutunu okuyucularına anlatmaya çalışmıştır (Cumhuriyet, 27 Ekim 1930, s.3). Vakit Gazetesi, “İzmir’deki Büyük Afet” başlığını atmış ve işgalden yeni kurtulmuş olan İzmir’in acıları halen tazeyken yeni bir felaket ile karşılaştığını aktarmıştır (Vakit, 28 Ekim 1930, ss. 1, 6). Afetin boyutunu en iyi şekilde okuyuculara aktaran Son Posta Gazetesi olmuştur. “Matem İçindeyiz” manşetiyle yayınladığı sayısında Gazete, “İzmir’in matem içinde olduğunu ve felaketin boyutunun zannedildiğinden çok daha büyük olduğunu” kaydetmiştir (Son Posta, 28 Ekim 1930, s.1). Hâkimiyeti Milliye Gazetesi, sel afetini bir “tufana” benzetmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 28 Ekim 1930, s.1). İzmir’deki yerel gazetelerden Hizmet, afetin ilk günlerinde “İzmir Bir Tufan Geçirdi” başlığını atarken (Hizmet, 27 Ekim 1930, s.1) İzmir’in diğer gazetesi Anadolu, “Yağmur değil, Büyük Bir Tufan” şeklinde çarpıcı bir manşetle okuyucularının karşısına çıkmıştır (Anadolu, 26 Ekim 1930, s.1). Afeti yaşayan İzmirli bir selzede ise sel afetini 1922 Yunan İşgali ve 1928 İzmir Depremi ile karşılaştırmıştır: “...Ben bu şehirde sari ve müstevli hastalıklar gördüm. Bu şehrin bombardıman edildiğini gördüm. Yunan istilasına uğradığını gördüm. Şehri harabe haline getiren umumi yangının netayicini gördüm. Son selzedenin yaptıklarını gördüm. Mukayese ediyorum. Sizi temin ediyorum ki bu son vaka hepsinin elimi, müthişi idi. Diğerlerinin hepsinden kaçmak, kurtulmak kolay imiş. Fakat bunda yerinde saymaktan başka yapılacak bir şey olmadığı tahakkuk etti.” (Cumhuriyet, 5 Kasım 1930, s.4).

Afetin şiddetiyle ilgili ilk resmi açıklama Meteoroloji Enstitüsü Müdürü Tevfik Bey’den gelmiştir. Buna göre, 24 Ekim günü başlayan ve toplamda 36 saat süren yağmurların yarattığı tahribatın eşi benzeri bulunmamaktadır. İzmir afetini, 8-9 Eylül 1929 Rize Sel Afeti ile karşılaştırmıştır. Rize’de yağın yağmurun miktarı 230 milimetre iken, İzmir’e 2 günde 336 milimetre yağış düşmüştür. “Bunu halkın anlayabileceği bir şekilde tarif etmek lazım gelirse, bu o demektir ki, arazi dümdüz farz edildiği taktirde düşen yağmurun husule getirdiği su miktarının yüksekliği 33,5 santimetrelilik bir su tabakasından ibaret bir göldür” sözleriyle daha net bir şekilde anlatmıştır (Hâkimiyeti Milliye, 28 Ekim 1930, s.4).

Ardından İzmir’deki selin boyutunun daha iyi anlaşılabilmesi için Ankara örneğini vermiştir. 1929 yılı Ankara’nın en yağışlı yılıydı ve o yıl Ankara iline toplam 331 milimetre yağmur düşmüştür. Buna göre, İzmir’de iki günde yağın yağmur miktarı bir yılda Ankara’ya düşen yağmurdan daha fazladır. İzmir sel afetinin sadece Türkiye için değil aynı zamanda tüm dünya için de çok fazla yağış alan sel afeti olayı olarak kitaplara geçeceğini öne sürmüştür (Hâkimiyeti Milliye, 28 Ekim 1930, s.4).

İzmir'deki şiddetli yağışların bir afete dönüşmesi; şehir imarındaki hatalardan, yani nehirlere ve çaylara yakın arazilerin yerleşime açılması ve olası sellere karşı nehir ve çaylarda gerekli tedbirlerin alınmamasından kaynaklanmaktaydı. Zira 1930 yılında İzmir'de, aşırı yağışlar nedeniyle Kızılcıullu ve Meles çayları taşmış ve sokaklar birer nehir haline gelmişti (Cumhuriyet, 3 Kasım 1930, s.4). Bornova'nın İkiz çayı da taşarak şehir hayatına ve zirai alanlara zarar vermişti (Akşam, 8 Kasım 1930, s.2). Ayrıca dönemin bazı uzmanlarına göre, İzmir'deki afetin sebebi Halkapınar suyunun taşmasıydı. Kordon tramvayının son noktasındaki Halkapınar'ı istasyonu civarındaki bu su iki dağ arasında akmakta ve civar dağların bütün suları buraya toplanmaktadır. Bu aynı zamanda Aydın ve çevre kasabalarındaki demiryolu hatlarını da tehdit etmektedir. Suyun bir kısmı denize akmakla beraber bu akış yeterli olmamakta ve çok kuvvetli su, İzmir için korkunç ve sürekli bir afet tehdidi yaratmaktadır (Vakit, 28 Ekim 1930, s.6). İzmir Belediyesi Fen Heyeti Müdürü Necmettin Bey'in basına verdiği beyanata göre afetin boyutunun bu denli yüksek olmasının nedeni şöyledir: *"İzmir son senelerde değil, son asırda bile bu derece büyük bir felakete maruz kalmamıştır. Bilhassa muhtelif derelerin şehir dahilinden denize dökülmesi felakete en büyük bir amildir. Bütün tarikat dereler güzergahında olmuştur. Bu gibi felaketler daha evvelden düşünülerek şehirde ona göre tertibat alınabilirdi. Çünkü yalnız burası değil bütün şehirlerimiz sevki tabii ile teessüs etmiş şehirlerdir. Son senelerde yapılanları istisna edilirse şehrin mecraları iptidai ve toplanan suları istiap edemeyecek noktada yapılmıştır. Asri ve fenni mecralar için yaptırılan proje henüz yeni yapılan yollarda tatbik edilebilmiştir. Bundan sonra bu proje her yerde tatbik edilecek ve gayri tabiiyetlerin önüne geçilmiş olacaktır"* (Vakit, 2 Kasım 1930, s.5).

İzmir'de selin verdiği hasar ve zayıyatın boyutu hemen anlaşılamamıştır. Hasar tespit çalışmaları günlerce sürmüş ve veriler geldikçe basın ve resmi kurumlar bunu kamuoyu ile paylaşmışlardır. Basına yansıyanlara göre, 25 Ekim günü telefon ve telgraf hatlarının kesilmesi sonucu şehirle iletişim sonlanmıştır. Akşamüzeri elektrik tesisatlarını da zarar görmesi sonucu şehir günlerce karanlıkta kalmıştır. Sel sularının şehrin her tarafına ulaşması sonucunda araç trafiği durmuştur. Buna mukabil tramvay ve demiryollarının da zarar görmesiyle ulaşım işleri tamamen aksamıştır. Sıhhi imdat araçları yollara saplanmıştır. Tren istasyonu depolarındaki emtialar, sel tarafından sürüklenmiştir. Küçük büyük birçok köprü yıkılmıştır (Vakit, 27 Ekim 1930, s.2). Poligon Deresi üzerindeki köprü, Hilal Köprüsü ve İslahane Köprüsü ile Kemer'de son yapılan köprünün ayakları tamamen ve şehrin çeşitli yerlerinde 4 adet köprü de kısmen tahrip olmuştur (Vakit, 2 Kasım 1930, s.5). At, araba, kaya ve birçok ev eşyası ile molozların sellerin etkisiyle denize sürüklendiği görülmüştür (Vakit, 27 Ekim 1930, s.2). Sellerin denize sürükleyip götürdüğü enkaz ve eşyalardan dolayı denizin üstü dolmuştur (Cumhuriyet, 28 Ekim 1930, s.2). Ayrıca su borularının patlaması sonucu şehirde içilecek su sıkıntısı yaşanmıştır (Milliyet, 28 Ekim 1930, s.3). Şehrin ticaret merkezindeki han ve mağazaların da sular altında kalması dolayısıyla

önemli bir miktarda ticari zarar oluşmuştur. Mağaza ve hanlarda yer alan yüzlerce çuval şeker erimiş ve binlerce çuval üzüm mahvolmuştur (Cumhuriyet, 28 Ekim 1930, s.2).

Şehrin önemli hastanelerinde İzmir Memleket Hastanesi'nin bodrum katını su basmıştır (Cumhuriyet, 29 Ekim 1930, s.3). İzmir'deki Sanatlar Mektebi'nin birinci katını su basmış, dağdan inen seller büyük kayaları yuvarlayarak mektebin bazı duvar ve çatılarını yıkmıştır (Akşam, 29 Ekim 1930, s.2). Bunun üzerine okul idaresi, o esnada okulda bulunan öğrencileri ikinci kata toplamış ve tedbir olarak yatakhane pencerelerinden çevredeki dükkânların üzerlerine kalaslar uzatılarak öğrenciler okuldan tahliye edilmiş ve öğretmenlerin evlerine yerleştirilmiştir (Milliyet, 31 Ekim 1930, s.3). İçerisindeki atölyeler, tezgâhlar, elektrik santrali, akümülatörler ile dinamo gibi birçok makinenin sular altında kaldığı ve bazı eşyalarının da denize sürüklendiği, Sanat Mektebi'nde zararın yaklaşık 150 bin lira olduğu tahmin edilmiştir (Anadolu, 28 Ekim 1930, s.1).

26 Ekim gecesi hükümetin açıkladığı ilk hasar tespiti göre, İzmir'de 37, Seydiköy'de 18 ve Bornova'da 13 kişi olmak üzere toplam 68 kişi boğularak vefat etmiştir. İzmir'de 1.400 ev tamamen ve 137 ev ise kısmen zarar görmüştür. Bornova'da 150 ev ve Seydiköy'de 100 ev tamamen sular altında kalarak yıkılmışlardır (Milliyet, 28 Ekim 1930, s.3). Cumhuriyet Gazetesi'nin aktardıklarına göre, 28 Ekim sabahı yağmurun durmasıyla beraber İzmir'deki afet daha net anlaşılmaya başlanmıştır. İzmir'in tamamı selden etkilenmekle birlikte en çok zarar gören yerler, Kahramanlar, Çayırılıbahçe ile Kemer civarındır. Bu mahallelerdeki çok sayıda baraka ev, içinde bulunan eşyalarla birlikte selde sürüklenmiş ve sahipleri de içinde boğulmuşlardır. Bunun yanı sıra bu mahallelerdeki enkazların içinde bulunan cesetler, karakol binasında ve Memleket Hastanesi'nde toplatılmıştır. Cesetler arasında çocuklarına sıkı sıkıya sarılmış anneler ve genç kızlar da yer almaktadır. Kahramanlar Mahallesi'nde yaklaşık 200 ev yıkılırken Şehitler Mahallesi çevresinde 1.000'e yakın ev kullanılmaz hale gelmiştir. Şehitler çevresinde 12 ve Vezirköprü Mahallesi'nde 38 ceset bulunmuştur. En çok zarar gören köylerden birisi Bornova'dır. Bornova'daki yabancılara ait evlerin dışındaki bütün evler tahrip olmuştur. İzmir'in tamamında tespit edilen vefat sayısı 110'dur (Cumhuriyet, 29 Ekim 1930, s.3). İzmir'e özel bir muhabir gönderen Son Posta Gazetesi, İzmir'deki afeti çok yakından takip etmiştir. 29 Ekim günü verdiği bilgiye göre, Cumhuriyet Gazetesi'nin verilerini doğrulamakla beraber zarar gören ev sayısının 1.700'den fazla olduğunu ileri sürmüştür. Selden etkilenen 600'dan fazla selzedenin "*tek bir dondan başka üzerinde bir şeyin olmadığını*" kaydetmiştir (Son Posta, 29 Ekim 1930, ss. 1, 3).

Öte yandan İzmir Valiliği 31 Ekim'de yaptığı açıklamada İzmir şehir merkezinde 1.440, Bornova'da 300, Karşıyaka'da 150 ve Seydiköy'den 40 selzedenin muhtaç konumunda olduğunu ve Valilik tarafından bunların ihtiyaçlarının karşılanmakta olduğunu aktarmıştır (Vakit, 31 Ekim 1930, s.7).

İzmir'in merkezi kadar olmasa da bazı ilçeleri de oldukça büyük tahribatlara uğramıştır. Bornova'nın içinden geçmekte olan İkizler Çayı, günlerdir süren yağışlar neticesinde taşmış ve nahiyeye zarar görmüştür. Bornova'daki 150'ye yakın ev, içindeki eşyalarla birlikte sürüklenmiştir. 50 adet ev ise kısmen yıkılmıştır. Evleri yıkılan ve sokakta kalan selzede sayısı 385 kişidir. Nahiyedeki afetin şiddetinin bu denli büyük olmasının nedenlerinden bir diğeri de Bornova'nın yamaçlarında yer alan ve İkizler Çayı'nı besleyen Öküzler Gölü'nün önündeki setin patlamasıydı (Milliyet, 31 Ekim 1930, s.3; Mert, 2002, 53-54). Bayraklı da iki kez su taşkınlarına maruz kalmıştır. Dikili ile Bergama arasındaki 5 km uzunluğundaki İlgın Köprüsü yıkılmıştır. Tire'de seller oluşmuşsa da hiç zayıt meydana gelmemiştir. Ödemiş'te yaklaşık 15 ev yıkılmış olmasına rağmen vefat eden olmamıştır. Urla'da ise, Çamlı Köyü civarındaki bir köprü yıkılmıştır (Milliyet, 31 Ekim 1930, s.3). Selde çok sayıda ağaç da zarar görmüştür. Buca Nahiyesi'nde yaklaşık 2 bin zeytin ve çeşitli ağaç devrilmiştir (Akşam, 1 Kasım 1930, ss. 1-2). Buna ek olarak zirai hasarlar daha fazladır. İzmir şehir merkezi ve mülhakat dahilinde 332 bin zeytin tanesi mahvolmuş, 4 bin 950 zeytin ağacı devrilmiş veya kırılmıştır. Binlerce dönüm bağ ve tarla işlenemeyecek hale gelmiştir (Cumhuriyet, 7 Kasım 1930, s.4). Selden bazı vahşi hayvanlar da etkilenmiştir. Selden sonra Menemen ve civarında binlerce yılan ortaya çıkmış ve sokakları sarmıştır. İçlerinden bazılarının 3 metreyi bulduğu bu yılanların insanlara zarar vermeden imhası için belediye çalışma başlatmıştır (Vakit, 31 Ekim 1930, s.2).

Selin şehrin tarım ve hayvancılığına verdiği büyük zararı 5 Kasım 1930 tarihinde İzmir Ziraat Müdürlüğü hazırladığı resmi bir raporla kamuoyuna açıklamıştır. Rapora göre, bu alanda en çok zayıt verilen yer Buca olmuştur. Buca'da 2 bin 300 zeytin ağacı devrilmiş, 560 dönüm bahçe ve 30 balya tütün tamamıyla zarar görmüştür. At, inek ve koyun gibi hayvan türlerinden 39'u Buca'da boğularak telef olmuştur. Kümes hayvanlarında bu zarar daha fazla tespit edilmiştir. Yine rapordaki hasar tespitlerine göre, Urla kazasında toplanmamış zeytin ağacı ürününün % 15'i zarara uğramıştır. Ayrıca bu kaza çevresindeki 600 dönüm bağ ve bahçe tamamen ve 137 bin okka zeytin tanesi mahvolmuştur. Seferihisar kazasında zeytin ağaçlarının % 25'i hasar almıştır. 4 bin 400 zeytin ağacı ile 500 palamut ağacı mahvolmuştur. 400 dönüm bağ ve bahçe, 600 dönüm tarla kullanılamaz hale gelmiştir. 200 bin okka zeytin tanesi de seller tarafından sürüklenmiştir. Tire kazasında ise, pamuk ve susam mahsulünde % 75 oranında zarar meydana gelmiştir. Menemen'de 150 dönüm pamuk ve 100 dönüm susam tarlası sular altında kalmıştır. Tarlalardaki zeytin tanelerinin % 5'i selde sürüklenmiştir. 50 koyun ve keçi telef olmuştur. Torbalı kazasında pamuklar zarar görmüş, ancak zarar miktarı henüz tespit edilememiştir. Foça ile Kuşadası kazalarında önemli miktarda hasar meydana gelmiştir. Lakin Karaburun, Ödemiş ile Çeşme kazalarında tarımsal zarar bulunmamaktadır (Cumhuriyet, 6 Kasım 1930, s.3).

Cumhuriyet Gazetesi muhabiri suların çekilmesinden sonra 10 Kasım günü Bornova'ya gitmiş ve selin Bornova'daki etkilerini şu şekilde anlatmıştır: “...Dokuz bin nüfusu havi şirin bir sayfiye olan kasabanın mühim bir kısmı tamamen harabezara dönmüştür. Selden zarar görenler 30 sene evvel buraya yerleştirilen muhacirlerdir. 106 ev büsbütün yıkılmıştır. Felaket yeri Ekizler çayının mecrası olan yerdir. Tufan başladığında Karatepe ve Yamanlar'dan gelen seller Ekizler çayına karışmış ve sular 4-5 metreye kadar yükselmiştir. Bu müthiş akıntının getirdiği taş ve koca ağaçlar binalara şedit tarakalarla vurarak harap ve mahvetmiştir. Mahal ve manzara tabakatı arz muallimleri için belki asırlarca görülmeyecek bir mevzudur. Caddeler sel teressübatı ile, taşlar ve kütüklerle doludur. Bunlar öyle bir şiddetle akmıştır ki tamamen kargir binalar bir lahzada hakile yeksan olmuştur. Şimdi Ekizler çayı yolun seviyesinden yüksekte akmaktadır. Selin getirdiği taşlar arasında 1-2 tonluk muazzam bir kayanın 150 metreye nasıl fırladığını anlatmaları bile pek müteheyyiştir. Tufandan 17 nüfus kaçmamış ve hepsi boğulmuştur. Bunların naaşları çıplak olarak denizde bulunmuştur. Bir kısım halk felaketi ağaçların tepesinde geçirmiştir. Çayın üzerindeki 6 buçuk metre yüksekliğindeki köprü bile tahrip edilmiştir. Felaketzedeler hiçbir eşya kurtaramamıştır. Sırılsıklam ölümden kaçışan zavallılar sağlam bir ev alınarak barındırılmıştır...” (Cumhuriyet, 11 Kasım 1930, s.3). Selin ardından açıklanan resmi raporlara göre Bornova'da 17 kişi ölmüş, 150 ev tamamen yıkılmış ve toplam 70.000 lira tutarında maddi hasar meydana gelmiştir. Bu sel afeti Bornova tarihinde yaşanan en büyük doğal afet olarak tarihe geçmiştir (Mert, 2002, s.55).

İzmir, önemli bir ticaret merkeziydi ve sel suları ticari mağaza ile depoları etkilemişti. İzmir Ticaret ve Sanayi Odası, ticari ürünlerin tahmini zararına ilişkin tespitlerini 30 Ekim 1930 tarihinde açıklamıştır. 1. Yaklaşık 3 bin çuval üzümün ıslanmasıyla 50-60 bin lira arasında zarar meydana gelmiştir. 2. Piyasadaki 8 bin çuval incirin önemli bir kısmının ıslanmasıyla 50 ila 100 bin lira arasında zarar oluşmuştur. 3. Depolardaki mevcut palamutlardan 8 bin kantarın ıslanmasıyla yaklaşık 25 bin lira zarara uğranılmıştır. 4. Yabancı şirketlere ve Türk tacirlerine ait birkaç bin balya tütün ıslanmış ve zarar 100 ila 200 bin lira arasındadır. 5. Kasaba demiryolları kumpanyası istasyonunda ve diğer tüccar depolarında 80 bin çuval buğday, 15 bin çuval arpa ve 300 balya pamuk ve 50 bin okka pamuk çekirdeği hasar görmüş olup zarar yaklaşık 30 bin lira civarındadır. 6. Şark halı kumpanyasına ait halılardaki zarar yaklaşık 20 bin liradır. 7. Neft Sindikat adlı şirkete ait olan teneke ve varillerden oluşan zarar yaklaşık 60 bin lira dolaylarındadır. Açıklanan bu rapora göre, şimdilik zararın yaklaşık 350 ila 500 bin lira civarında olduğu belirtilmiştir. Bu rakamların takribi rakamlar olduğu, kesin zarar tespitinin 10 gün sonra açıklanacağı bildirilse de (Hâkimiyeti Milliye, 1 Kasım 1930, s.4; Anadolu, 31 Ekim 1930, s.4) kesin rakamlar hiçbir zaman açıklanmamıştır. Bu esnada kesin olmamakla birlikte belediyenin zararına ilişkin başka bir rapor daha açıklanmıştır. Buna göre İzmir Belediyesi'nin zararı yaklaşık 300 bin lira olarak hesaplanmıştır (Cumhuriyet, 1 Kasım 1930, s.4).

İzmir Belediyesi'nin zararı kesinleşmişti. Belediye'nin Fen Heyeti 21 Kasım 1930 günü, zararın ne kadar olduğunu kamuoyuna açıklamıştır. Buna göre, İzmir'in eski haline getirilebilmesi için 171 bin liranın gerekli olduğu ifade edilmiştir. Sözü edilen miktar, ikinci bir sele karşı tedbir için gerekli olan para olmayıp sadece selin tahrip ettiği lağım, yol ve köprülerin tamir ve inşası için gerekli olan miktardır. Çeşitli dere yataklarının temizlenmesi ve genişletilmesi, yeni lağımın inşası ve setlerin yapılması gibi işler için 300 bin liraya ihtiyaç bulunmaktadır. Hatta bu miktarın bile ikinci bir sele karşı şehri korumaya yetmeyeceğini, tam tedbir için 450 bin lira paranın gerekli olduğu aktarılmıştır (Hâkimiyeti Milliye, 21 Kasım 1930, s.2).

Öte yandan sel afetinin üzerinden günler geçmiş olmasına rağmen çamurlardan yeni insan cesetleri çıkartılmaya devam edilmekteydi. 31 Ekim günü Yenikale açıklarında 2 ceset bulunmuştur. Zengin bir aileye mensup olduğu tahmin edilen bir kadın cesedi de çıkartılmıştır. O tarihe kadar yaklaşık 117 ceset çıkartılmasına rağmen bir hayli fazla da kaybolan kişi bulunmaktaydı (Cumhuriyet, 1 Kasım 1930, s.4). Bu süreçte yaşanan bazı acıklı hadiselerin de basına yansıdığı görülmektedir. Kahramanlar Mahallesi'nden Berber Hayri Efendi'nin 14 kişilik ailesi, evlerini su basması sonucu boğularak vefat etmişlerdir (Vakit, 31 Ekim 1930, s.2).

Sel afetinin üzerinden çok fazla geçmemişken 31 Ekim günü İzmir'de 5 saniye süren bir deprem meydana gelmiş ve bunun sonucunda selde kısmen hasarlı olan 39 ev tamamen yıkılmıştır (Son Posta, 2 Kasım 1930, ss. 1, 3; Vakit, 2 Kasım 1930, s.5). Yine 4 Kasım günü yağın yağmurlardan dolayı Seydiköy nahiyesine yakın bir tepe çökmüş ve nahiyeye gelen suların kuyusunun tıkaması nedeniyle nahiyeye halkı susuzlukla mücadele etmek zorunda kalmıştır (Vakit, 6 Kasım 1930, s.2). Yine İzmir'de 7 Kasım günü 24 saat süren şiddetli yağmur baş göstermiştir. Dağdan inen kuvvetli seller, şehir merkezinde otomobil ve tramvay trafiğini engellemiştir. Büyük selde patlayan lağımın onarılamadığından bir metreyi bulan sel suları meydana gelmiştir. Karataş Caddesi tamamen su altında kalmış, Mesudiye, Kahramanlar ve Tepecik Mahalleleri ise sel karşısında oldukça zorluk çekmişlerdir. Tepecik'te 45 ev tamamen yıkılmıştır (Son Posta, 8 Kasım 1930, s.1).

Selden etkilenenlerin toplam sayısına ilişkin en son veri, 1 Kasım günkü gazetelerde yer almıştı. Ancak enkaz alanında yeni bulunan ceset haberleri 17 Kasım gününe kadar verilmeye devam edilmişti. Örneğin 17 Kasım'da Bornova'da kaya altında 2 çocuk cesedi bulunmuştu (Akşam, 17 Kasım 1930, s.2). Basının aktardığı bilgilere göre; İzmir'de en son 1 Kasım günü itibarıyla vefat edenleri sayısı 117, yıkılan ev 690 ve yardıma muhtaç kişi sayısı 2 bin olarak tespit edilmiştir. Basın tarafından bu rakamlar verilirken bu sayıların kesin sayılar olmadığı, denizden ve çamurluk alanlardan yeni cesetlerin çıkartıldığı da ayrıca belirtilmiştir (Akşam, 1 Kasım 1930, ss. 1-2; Cumhuriyet, 1 Kasım 1930, ss. 1,4).

1931 yılında yayınlanan İzmir Vilayeti İstatistik yılığında ne kadar hasar ve zayıatın meydana geldiği kesin rakamlarla açıklanmıştır. Selden dolayı toplam 98 vatandaş vefat etmiştir. İzmir genelinde evlerin 348'i kısmen zarar görmüş ve 694'ü de tamamen yıkılmıştır. 9 dükkân ve ahır ile 22 evin avlusunun duvarının yıkıldığı da ifade edilerek zarar gören yapı sayısı 1.015 olarak hesaplanmıştır. Bu yapıların toplam maliyeti ise, 494 bin 916 liradır. Öte yandan 1 cami ile 1 mektebin zarar görmesiyle 600 liralık resmi zarar meydana gelmiştir. Tuz İnhisar İdaresi'nin zayıatı, 14 bin 40 lira olurken İdare-i Hususiyenin zararı 181 bin 626 lira idi. Diğer resmî kurumlardan belediyenin maddi zararı 306 bin, Maarif Müdürlüğünün 7 bin 872 ve son olarak Nafia'nin 70 bin 100 lira olmak üzere resmî kurumların toplam zararı 848 bin 998 lira olarak hesaplanmıştır (İzmir Vilayeti 1930-1931 Senesi İstatistik Yıllığı, 1931, ss. 301-302).

İzmir merkezindeki ticari ürünlerdeki zararın toplamı 538 bin 950 liraydı. İzmir ve çevresindeki hayvan zayıatının toplam bedeli 2 bin 42 lira tespit edilmiştir. Bunlardan 10'u koyun, 221'i keçi, 12'si İnek, 5'i at, 76'sı diğer hayvan türlerinden idi. Yine İzmir genelinde tütün, üzüm, zahire, palamut ve diğerleri olmak üzere zirai ürünlerden toplam 57 bin 700 lira zarar ortaya çıkmıştır. Tarla, bağ, bahçe ve ağaçlardan dolayı gelen zarar ise, 16 bin 367 liradır. Netice itibariyle, özel sermayenin zararı 494 bin 916 lira, resmî kurumlarınki 846 bin 998 lira, ticari alana ait 538 bin 950 lira, zirai alanınki 197 bin 910 lira, hayvansal zarar 2 bin 42 lira olmak üzere toplam zarar miktarı 2 milyon 80 bin 816 liradır (İzmir Vilayeti 1930-1931 Senesi İstatistik Yıllığı, 1931, ss. 302-307).

YARDIM ÇALIŞMALARI VE YAŞANAN SORUNLAR

İzmir'de sel afeti karşısında arama kurtarma çalışmalarına ilk katılanlar polis, jandarma ve asker gibi güvenlik güçleri olmuştur. 25 Ekim gününden itibaren güvenlik güçleri, enkaz altında kalan selzedeleri kurtarmak için yoğun bir çalışma içerisine girmişlerdir (Milliyet, 26 Ekim 1930, s.4). 26 Ekim günü ise, İzmir Belediyesi'nde arama kurtarma çalışmalarının koordineli bir şekilde yürütülmesi adına İmdat Komisyonu oluşturulmuştur (Akşam, 28 Ekim 1930, s.2). Denizde motor, karada kamyonlarla cesetler aranmaya başlanmıştır. Yardıma muhtaç olanlar da toplanarak otel, camii ve mescitlere yerleştirilmişlerdir. İzmir Valisi Kazım (Dirik) Bey de ilk etapta beyanname yayınlayarak afetin durumunu anlatmış ve büyük endişe içinde olan halkı sakinleştirmeye çalışmıştır (Milliyet, 28 Ekim 1930, s.3). Hilal-i Ahmer Cemiyeti de hemen harekete geçerek selden etkilenenlere ilk anda yatak ile yorgan tedarik etmek için büyük bir gayret içerisine girmiştir (Akşam, 28 Ekim 1930, s.2). Evleri zarar gören vatandaşların önemli ihtiyaçlarından biri olan çadır selzedelere ulaştırılmıştır. Zirai ürünlerin zarar görmesi ve fırıncıların çalışmaması nedeniyle İzmir'de ekmek sıkıntısı yaşanmış, bu sorunu azaltmak için yine Hilal-i Ahmer, selzedelere 1.000 çuval un dağıtmıştır. Belediye, fırınlardaki bütün ekmeleri satın alarak halka dağıtımını sağlamıştır.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti İstanbul merkezi, afetzedelere yardım etmek üzere bir iane defteri açmış ve ilk olarak Cemiyetin İstanbul İl Başkanı Ali Paşa tarafından 20 lira ve bir tüccar tarafından bir balye Amerikan bezi bağışlanmıştır (Cumhuriyet, 29 Ekim 1930, s.3). İzmir Jandarma Mektebi, misafirhaneye dönüştürülerek buraya 400 selzede yerleştirilmiştir (Milliyet, 29 Ekim 1930, s.3). Valiliğin emriyle şehirde bir dispanser açılmıştır (Son Posta, 29 Ekim 1930, s.3). Amerikan Konsolosu, İzmir Belediye Başkanı Sezai (Söker) Bey'e yardım teklifinde bulunmuş, ancak hükümet ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin çalıştığını, dolayısıyla yardıma ihtiyaç duyulursa nakdi yardım talep edilebileceğini bildirmiştir (Milliyet, 28 Ekim 1930, s.3).

Sezai (Söker) Bey'in Amerika Konsolosunun yardım teklifini reddetmesi basında oldukça sert karşılanmıştır. Bu durumu "garip" olarak değerlendiren Vakit Gazetesi, "Herhangi bir taraftan insani hislerle yapılan yardım teklifleri teşekkürlerle kabul olunmak lazım gelirken şimdilik ihtiyaç yoktur denilerek reddedilmesi bir vazife takdirsizliği şeklinde görülmektedir. Ve bu ret hakkı kimseye verilmemiştir. Geçenlerde İtalya zelzelesinde musap olanlara Hilal-i Ahmer tarafından gönderilen 10.000 liranın, ehemmiyetsizliğine rağmen büyük teşekkürlerle kabul edildiği hatırlarda değil midir? Keza Fransa'daki su baskınında mebzul vesaitte rağmen hariçten gelen en küçük yardımların bile memnuniyetle kabulü göz önünde değil midir?" şeklinde sert sözlere eleştirmiştir (Vakit, 1 Kasım 1930, s.2).

Son Posta Gazetesi'nin iddiasına göre İzmir Belediyesi'nin selzedelere yardımları 28 Ekim günü birden bire azalmıştır. Hilal-i Ahmer ise, ne kadar çok çalışsa da bütün selzedelere yetişmemektedir. Felaketzedelere acil yardım ulaştırılması gerektiğini ifade eden gazetenin muhabiri selzedelerin durumunu bizzat incelediğini, son 48 saatten beri aç olduklarını ve hükümetten acil yardım beklediklerini kaydetmiştir. İzmir'deki gazetecilerin bu yöndeki yayınları üzerine ancak belediyenin halka ekmek ve mum dağıttığını iddia etmiştir. Diğer yandan bu muhabire göre, halka çorba dağıtacak hiçbir kurum da bulunmamaktadır (Son Posta, 31 Ekim 1930, s.3). Son Posta'nın aksine Hizmet Gazetesi, yardımların eksikliğinden şikâyet etmekle birlikte Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin 1928 İzmir Depremi'nden topladığı paraların çok az bir kısmını depremzedeler için kullandığını iddia ederek oradan kalan yardım paralarının şimdi selzedeler için kullanılmasını istemiştir. Dolayısıyla Hizmet Gazetesi, Hilal-i Ahmet Cemiyeti'ni gerekli yardımları yapmamakla suçlamıştır (Hizmet, 28 Ekim 1930, ss. 1-2). Cemiyetin genel merkezden İzmir'e 20 bin lira göndermesine (Anadolu, 30 Ekim 1930, s.1) ve o vakte kadar 8 bin 400 vatandaşa yetecek kadar çadır dağıtmasına (Son Posta, 28 Ekim 1930, ss. 1,3) rağmen Son Posta Gazetesi'nin bildirdiğine 600 selzedenin üzerinde "tek dondan başka bir şey yoktur" (Son Posta, 29 Ekim 1930, s.3). Cumhuriyet Gazetesi de 1 Kasım günkü sayısında asıl felaket merkezin İzmir şehir merkezi olduğunu, maddi manevi zararın çok büyük olduğunu ve Hilal-i Ahmer'in yaptığı yardımların yetersiz kaldığını ifade ederek hükümetin kesinlikle

İzmir'e yardım etmesi gerektiğini vurgulamıştır (Cumhuriyet, 1 Kasım 1930, s.4). Bu esnada Hilal-i Ahmer'in İzmir selzedeleri için hiç kimseden bağış kabul etmeyeceği yönünde söylentiler ortaya çıkmış ve Hilalahmer, bunu hemen tektip ederek aksine bağış kabul etmeye hazır olduklarını aktarmıştır (Hâkimiyeti Milliye, 1 Kasım 1930, s.4).

Yapılan yardımlarda yaşanan sorunlar üzerine Başbakan İsmet (İnönü) Bey, İzmir Valiliğine çektiği bir telgrafında hükümetin şehre yardım edeceğini bildiren Valiliğe gerekli yetkileri vermiştir (Son Posta, 31 Ekim 1930, s.3). Aynı gün İzmir Belediyesi, İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa'nın başkanlığında selzedelere nasıl yardım edilebileceği hususunda önemli bir toplantı yapmışlardır (Son Posta, 31 Ekim 1930, s.3).

İzmir Belediyesi bir yandan harabelerin altından ceset ararken diğer yandan da şehrin içinde temizlik çalışmaları yapmaktaydı. Buna ek olarak ağır hasarlı binalara vatandaşların girmesini engellemekte ve bir an önce bu tür evlerin yıkılmasını sağlamaktaydı (Cumhuriyet, 31 Ekim 1930, s.2). Sel afetinin ilk günlerinde baş gösteren ekme sorununu da Belediye kalıcı olarak çözmüştür. Buna göre Belediye, fırınlarda kendi adına ekme çıkartarak ekme halka ücretsiz dağıtacaktır. Bornova için de halka un gönderilmiştir (Milliyet, 31 Ekim 1930, s.3).

Belediyenin yaptığı çalışmalar, neticesini vermeye başlamış ve 31 Ekim'de tramvaylar çalışmaya başlamış, şehre elektrik ve su akışı sağlanmıştır. Selden dolayı kapalı olan okullarda eğitim faaliyetine başlanmıştır. İzmir Belediyesi, kendi asli görevi olan cadde ve sokakları temizleme görevini bir seferliğine mahsus olmak üzere ihaleyle müttehitlere vermiştir (Vakit, 1 Kasım 1930, s.2). Sellerin getirdiği moloz, kum, çakıl ve kayaların kaldırılması için 1.350 işçi ile 700 yük ve 480 el arabası çalışmıştır (Akşam, 2 Kasım 1930, s.2). Öte yandan İzmir Belediye Meclisi toplantısında sel nedeniyle ortaya çıkan zarardan dolayı tartışma çıkmıştır. Belediye Meclis üyelerinden Avukat Cevdet Bey, başkanlığa bir önerge vererek bu afetin zararlarından belediyenin sorumlu olduğunu iddia etmiş ve müsebbiplerin cezalandırılmasını talep etmiştir. Cevdet Bey, "*Seylap felaketi belediyesi olmayan bir şehirde ne kadar zarar yapabilirse bu seylap İzmir'de de onu yaptı. Bu bir cinayettir*" şeklinde etkili bir konuşma yapmış ve bunun üzerine olayı araştırmak üzere bir encümen kurulmuştur (Cumhuriyet, 8 Kasım 1930, s.3; Vakit, 8 Kasım 1930, s.2). İzmir'de yayın yapan Hizmet Gazetesi de yaşanan afetin boyutundan dolayı İzmir Belediyesi'ni suçlamaktaydı. Gazete, "*Bu halk ki sandalyelere oturttuğu zevattan iş yerine meskenet, atalet, kabiliyetsizlik görmüştür. Evet, o beceriksiz eller, o boş ve kof kafalar memleketi memleket halinden çıkarttılar. Ne çarşısında ne ekmeğinde ne suyunda, ne kanalizasyonunda, ne vesaiti nakliyesinde bir hayır olmayan bu memlekette etiket altında, şeref saçtılar...*" şeklinde bir yazı yayınlamıştır (Hizmet, 28 Ekim 1930, ss. 1-2).

Selin şehre büyük zarar vermesinden dolayı tamamen İzmir Belediyesi'nin sorumlu tutularak suçlanmasının haksız olduğu söylenebilir. Zira 1922 yılında Yunan işgalinden devralınan İzmir, özellikle düşmanın çıkarttığı yangınlardan dolayı fiziki olarak büyük bir tahribata uğramıştı. Nüfusundaki azalma da doğrudan belediye bütçesinin hızla düşmesine neden olmuştu. 1924 yılından itibaren belediye, sürekli olarak bütçe açığı vermiştir. Özellikle 1928 yılında, yangın yerindeki arsaların satışlarından büyük gelir elde edeceğini tahmin eden belediye, tahminin %55,29'unu gerçekleştirebilmiştir. Bu durum şehrin imarı için harcanacak bütçenin ortaya çıkmasını engellemiştir (Serçe, 1996, ss. 165-169). İzmir'in imarının geciktirilmeden gerçekleştirilmesi için belediye, çözüm olarak Türkiye İş Bankası'ndan 2 milyon lira borçlanma yoluna gitmiştir. Bu sırada 1929 Dünya Ekonomik Buhranı, İzmir Belediyesi'nin 1929 ve 1930 yıllarından gelir kaybına uğramasına neden olmuş ve bütçe % 50 oranında açık vermiştir. Bankadan alınan paranın olağanüstü bütçeye aktarılması nedeniyle planlanan imar faaliyetleri yerine getirilememiştir. Bankadan alınan borcun nereye harcandığı hakkındaki tartışmalar neticesinde 1931 yılında Sezai (Söker) Bey, başkanlıktan istifa etmek zorunda kalmış ve yerine Behçet (Uz) Bey getirilmiştir. Behçet Bey döneminde, banka borcu hazineye devredilmiş ve belediye söz konusu borcunu hazineye peyderpey 1944 yılına kadar ödemiştir (Serçe, 1996, ss.172-175).

Bu anlamda İzmir Belediyesi'ni 1931 yılında devralan Başkan Behçet (Uz) Bey, belediyenin 1922'den 1930'a kadar olan mali durumunu şöyle anlatmaktaydı: *"Şehrin büyük bir kısmı yangınla tahrip olmuş, nüfusu yarı yarıya azalmıştı. İktisadi durumu kötü idi; bunun neticesi olarak belediye bütçesi 2.500.000 liradan 800.000 liraya düşmüştü. Devlet tarafından belediyeye cüzi bir ikaz yapılmıştı, fakat bu ancak belediye memurlarının maaşlarını ödemeye kâfi gelmiş ve borç yükünü arttırmıştı. İflas halinde bulunan İzmir, ancak en basit ve en esaslı amme hizmetlerini idame ettirebilmekteydi. 1922 ila 1930 arasında tek bir yeni yol, Gazi Bulvarı yapılabildi. Yangından sonra bir Fransız mütehassısı tarafından hazırlanmış olan yeni şehir planının tatbiki yolunda hiçbir şey yapılamamıştı ve yapılamazdı da"* (Serçe, 1996, s.146). 1930 yılının sonu itibarıyla İzmir Belediyesi'nin mali sorunlarının yanı sıra teşkilat yapısının zayıflığı ve çalışanların liyakatsizliği de belediyenin daha iyi hizmet verebilmesini engellemiştir. Bütün bu sorunlara 1931 yılında Belediye Başkanlığına seçilen Behçet (Uz) Bey döneminde büyük oranda çözüm bulunabilmiştir (Serçe, 1996, ss.153-154). 1930'lu yıllarda İzmir Belediyesi artan bir ivme ile kamu hizmeti verme sürecine girmiştir (Durgun, 2006, s.25).

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal (Atatürk) ve Başbakan İsmet (İnönü), İzmir sel afetinin yaşandığı esnada Türkiye'yi ziyaret eden Yunanistan Başbakanı Venizelos'u ağırlamaktaydılar. Buna rağmen İzmir sel afetini yakından takip eden Başbakan, İzmir Valiliğine afet dolayısıyla üzüntülerini ileten bir telgraf göndermiştir. Telgrafta, *"Seylap neticesinde İzmir'in uğradığı zarardan ve bilhassa vatandaşların ve masum çocuklarımızın elim ziyanından İcra Vekilleri*

heyeti çok müteessir ve müteessif oldu. Taziyelerimizin kabulü ve matemzedelere iblağını rica ederim. Vilayet makamının ve zati devletlerinin bütün salahiyyet ve vesaitini ve Belediyenin azami gayretini merkez ve mülhakatta felaketinin tahfifine ve kazazedelerin muavenetine yetişilmesine ve hususile hayatlarının korunmasına hasredeceğinize eminim” denilmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 31 Ekim 1930, s.3; Anadolu, 28 Ekim 1930, s.2). İzmir Valiliği de Başbakan İsmet (İnönü) Bey’den aldığı bu emir ve yetkiyle faaliyetlerini hızlandırmıştı. Mustafa Kemal (Atatürk) de 1 Kasım 1930 tarihinde TBMM açılış konuşmasında İzmir’deki sel afetine kısaca değinerek üzüntüleri belirtmiş ve hükümetin selzedelere yardım edeceğini iletmıştır: “Arkadaşlar! Bu günlerde İzmir’de hadis olan seylaptan çok müteessir olduk. İnsan hayatının uğradığı zayıyat ve elemeler teessürlerimizi teşdit etti. Hükümeti Cumhuriyet icap eden tedbirleri kemali ihtimamla almaktadır” (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İçtima: 4, Cilt: 22, İn’ikat: I, s.2).

Bu arada Türkiye’deki ziyareti sona erip Atina’ya dönen Yunanistan Başbakanı Venizelos, Başkan İsmet (İnönü) Bey ile Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü (Aras) Bey’e İzmir sel afetinden dolayı duyduğu üzüntüyü belirten bir telgraf göndermiştir. Telgrafta, “Türkiye payitahtında ikametimiz esnasında İzmir seylabını haber almıştık. Fakat felaketin ve husule getirdiği tahribatın ağırlığını, vüs’atini, ancak gazetelerden öğrendik. Bu kadar insan hayatının feci surette ziyanından ve bütün İzmir ahalisinin tahammüle mecbur olduğu bu derece ağır meşakkatlerden dolayı en derin muhabbetimizin ifadelerinin kabulünü rica ederim” denilmekteydi. Türkiye’den telgrafa verilen cevap, “Lütfen göndermiş olduğunuz nazikâne telgrafnameye hararetle teşekkür ederiz. Bu dikkatten ve matemimize iştirakinizden dolayı size bütün dostluğumuz beyan ederiz” şeklindeydi (Milliyet, 4 Kasım 1930, s.2).

Hükümetin isteği ile Sıhhiye Vekili Dr. Refik (Saydam) Bey, 1 Kasım 1930 tarihinde selzedelere yapılacak yardımların çerçevesini tespit ve selzedelerin durumunu tetkik etmek üzere İzmir’e gelmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 3 Kasım 1930, s.1). Dr. Refik (Saydam) Bey, yanında İzmir selzedeleri için kullanılmak üzere 750 bin lira ödenek de getirmiştir (Vakit, 3 Kasım 1930, s.2). Gelir gelmez incelemelerine başlayarak önce İzmir Valiliği’ni ardından İzmir Belediyesi’ni ve Hilal-i Ahmer Cemiyeti’ni ziyaret etmiştir. Öğleden sonra ise, başkanlığında Hilal-i Ahmer’de olağanüstü bir toplantı yapmıştır. Toplantının ardından selzedelere yapılan yardımlara hız verilmiştir. Eskişehir deposunda bulunan battaniye ve yataklarının acilen İzmir’e getirilmesine karar verilmiştir (Akşam, 4 Kasım 1930, s.1). Dr. Refik (Saydam) Bey ve beraberindeki heyet, 2 Kasım günü İzmir ve Bornova’da bazı yerleri ziyaret ederek selzedelerin sağlık durumlarıyla ilgilenmiş ve yapılacak nakdi yardımları tespit etmeye çalışmıştır. Basına verdiği demecinde hükümetin bir üyesi olarak selzedelere yapılabilecek yardımın ne olabileceğini yakından tetkik etmek üzere Başbakanın emriyle geldiğini aktarmıştır (Milliyet, 4 Kasım 1930, s.3). Dr. Refik Bey’in İzmir’e gelişi ve ardından Hilal-i Ahmer’in felaketzedeler için her vatandaştan yardım kabul edeceklerini ilan etmesiyle

İzmir'e gelen yardımlarda artış yaşanmıştır (Cumhuriyet, 3 Kasım 1930, s.4). Aynı zamanda Cumhuriyet Gazetesi Başyazarı Yunus Nadi de İzmir'in eski haline gelebilmesi için hükümetin yardımlarının yetersiz olacağından söz ederek Türk Milleti'ni İzmir'e yardım etmeye davet etmiştir (Nadi, Cumhuriyet, 2 Kasım 1930, s.1).

Amerika Salib-i Ahmer Cemiyeti (Kızıllaç), Hilal-i Ahmer'e 2.500 dolara nakdi para bağışında bulunmuştur (BCA, 30.10.0.0/267.801.10). Himayei Eftal Genel Merkezi tarafından felaketzedelere harcanması için 1.000 lira gönderilmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 3 Kasım 1930, s.2). İzmir Ticaret Odası'nda çalışanlar, aralarında 50 lira (Milliyet, 4 Kasım 1930, s.4) ve Antalya nakliyat ambarı sahipleri ve çalışanları 190 lira 80 kuruş, İstanbul Ticaret Odası memurları 46 lira toplayarak Hilal-i Ahmer'e teslim etmişlerdir (Cumhuriyet, 5 Kasım 1930, s.2). Herman Spire Şirketi 500, Amerikan Mektebi öğrencilerinden Rukiye Avni Hanım 30, Sovyet Rusya Konsolosluğu 50 lira bağışta bulunmuşlardır. Zafer sineması 3 günlük cirosunu ve Nestle şirketi bir sandık çikolata bağışlamışlardır (Cumhuriyet, 12 Kasım 1930, s.4). 6 Kasım günü Hilal-i Ahmer Cemiyeti, selzedelerin yararına İzmir'de müsamere düzenmiş ve büyük bir kitlenin katıldığı müsamereye İzmir'de bulunan Dahiliye ve Sıhhiye Vekilleri de katılmışlardır (Cumhuriyet, 7 Kasım 1930, s.4). Selzedelerin yararına düzenlenmesi karar verilen etkinliklerden bir diğeri de Şefkat Kupası adı verilen bir futbol turnuvasıydı. Turnuvaya Altay, Göztepe, Sakarya, Altınordu ve Altınay gibi takımlar katılacak olup elde edilen gelirler bağışlanacaktı (Anadolu, 10 Kasım 1930, s.1). 16 Kasım günü tekstil ürünleri imalat eden 40 fabrikatör ürettikleri ürünlerinden bir kısmını İzmir'e göndermeye karar vermişlerdir (Cumhuriyet, 17 Kasım 1930, s.2).

Hilal-i Ahmer Merkezi, selzedelere daha sağlıklı yardım oluşturmak için İzmir'de kendi içlerinde teşkilatlanmışlardır. Hilal-i Ahmer İskân Amirliğine Saim Bey ve İaş Amirliğine Asaf Bey getirilmiştir. Cemiyetin selzedelere dağıtmakta olduğu erzak, Kemeraltı'nda bir mağazada depolanmıştır (Cumhuriyet, 3 Kasım 1930, s.4). Cemiyet, afetzedelerin günlük iaşelerini piyasadan satın almakta ve ertesi günü de daha önceden belirlenmiş mahallelere erzaklar kamyonlarla gönderilmekteydi (Cumhuriyet, 5 Kasım 1930, s.2). Aynı zamanda ihtiyaç sahiplerini belirten bir defter hazırlanarak bu defter Hilal-i Ahmer Merkezine gönderilmiş ve ilgili kişilere daha düzenli olarak yardımlar yapılmaya başlanmıştır (Cumhuriyet, 5 Kasım 1930, s.2). 5 Kasım günü itibariyle halkın Hilal-i Ahmer'e yaptığı bağış; 1.665 lira olmuştur (Cumhuriyet, 6 Kasım 1930, s.3). Hilal-i Ahmer'in 8 Kasım günü itibariyle selzedelere yaptığı toplam yardım ise 100 bin liradır (Cumhuriyet, 9 Kasım 1930, s.1). 5 Kasım'a kadar Cemiyetin, giyimini ve iaşesini karşıladığı afetzede sayısı 429'unu çocuk olmak üzere toplam 1.667 kişi idi. Her mahallede kurulan mutfaklardan selzedelere, her gün sabahları çay, öğleyin etli sebze ve akşamları sıcak yemek verilmekteydi. Bunlardan 141'i Sakarkür Fransız Mektebi'ne ve 973'ü Jandarma Mektebi'ne, diğerleri ise çeşitli camilere yerleştirilmişlerdir (Cumhuriyet, 6 Kasım 1930, s.3). Bornova'daki

afetzedelerin ise, tren vagonlarına yerleştirilmeleri sağlanmıştır. İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa'nın teşebbüsleri ile bir tren şirketi ile görüşülmüş ve şirket Bornova'ya 18 vagon göndermiştir (Cumhuriyet, 6 Kasım 1930, s.3).

İzmir'e yardımların yapıldığı bir esnada önemli bir suiistimal olayı yaşanmıştır. İddialara göre, İzmir'de bazı sigorta acenteleri selden kurtulmuş malları sigorta ederek bu malların selden zarar gördüğünü öne sürmüş ve şehirdeki sigorta şirketlerinden para almaya teşebbüs etmişlerdir. Bu sahtekârlığı yapan bir şebeke tespit edilmiş ve bunların bu sahte yöntemle son günlerde 30 bin liralık işlem yaptığı ihbar edilmiştir. Bu ihbar üzerine endişelenen İstanbul'daki sigorta şirketleri derhal bir toplantı yaparak İzmir Valiliği'ne ve İzmir Ticaret Müdürlüğü'ne sahtekârlığın önüne geçilmesi için başvurmuşlardır. Aynı zamanda bu durumu İktisat Vekilliği'ne de haberdar etmişlerdir. Sigorta şirketleri yakın bir zamanda da olayı tetkik etmek üzere İzmir'e bir heyet gönderme kararı almışlardır (Akşam, 10 Kasım 1930, ss. 1-2). Fakat daha sonraki günlerde basında iddia edilen bu sahtekârlıkla ilgili haberler yer almamıştır.

Sıhhiye Vekili Dr. Refik (Saydam) Bey, sel bölgesinde incelemelerde bulunurken İsmet (İnönü) Bey Hükümeti, Dahiliye Vekili Şükrü (Kaya) Bey'i de İzmir'de görevlendirmiştir. 4 Kasım 1930 tarihinde saat 20.50'de Şükrü (Kaya) Bey, Jandarma Genel Komutanı ile birlikte İzmir'e varmıştır. Basmahane İstasyonu'nda kendisini karşılayanlar arasında Müstahkem Mevki Kumandanı, İzmir Vali Yardımcısı, yerel sivil ve askeri bürokratlar, İzmir Belediye Başkanı Sezai (Söker) Bey, Cumhuriyet Halk Fırkası ve Serbest Cumhuriyet Fırkası üyeleri yer almaktaydı (Milliyet, 5 Kasım 1930, s.2). Resmi açıklamalara göre, Sıhhiye Vekili ile birlikte Dahiliye Vekili'nin de İzmir'e gelme amacı, selzedelerin durumunu incelemek ve onlara ne gibi yardımların yapılacağı kararlaştırmaktır. Fakat Son Posta Gazetesi, Vekillerin İzmir'e gelme amaçlarının sadece bu olmadığını, İzmir'de yaşanan bir "suiistimal" meselesi nedeniyle geldiklerini iddia etmiştir. Suiistimal meselesinin ilk aşaması ile ilgili Dr. Refik (Saydam) Bey, çalışma yapmış ve aldığı netice üzerine Şükrü (Kaya) Bey'i İzmir'e çağırmıştır. Çok önemli olarak görülen suiistimal meselesi ile ilgilenilirken bir yandan da selzedelerin durumu tetkik edilmektedir (Son Posta, 7 Kasım 1930, s.1). Bu iddia diğer gazetelerde ilgi görmüş ve pek gerçekçi bulunmamıştır (Vakit, 7 Kasım 1930, s.2; Cumhuriyet, 7 Kasım 1930, s.4). Kısa bir süre sonra İzmir Valiliği bir tezkir yayınlamak üzere iddiayı yalanlamıştır. "*Buradaki meşgaleleri münhasıran halkın ızdırıp ve elemelerini tahfif ve izaleye matuf olduğunu bilmeyen kalmamıştır*" denilmekteydi (Milliyet, 9 Kasım 1930, s.1). Son Posta Gazetesi, iddiasının ardında durarak tezkire sert bir karşılık vermiştir. Gazete, iddialarının yalan olmadığını, Vekillerin İzmir'e seyahatlerinin sebeplerinin arasında sel afetinin yanı sıra neler olduğunu açıkça maddeler halinde sıralamıştır: "*1. Torbalı'da Fotyadis çiftliği meselesi. 2. Mühim bir tütün kaçakçılığı meselesinde bazı kimselerin alakadar olmaları. 3. Rusya'ya ihracat işlerinden şikâyet ve yolsuzluklar*" (Son Posta, 13 Kasım 1930, s.3).

Vekillerle ilgili iddialar gündemdeyken Dahiliye Vekili Şükrü (Kaya) Bey, 5 Kasım günü İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa, İzmir Belediye Başkanı Sezai (Söker) Bey ve inşaat uzmanları ile Bornova, Seydiköy ve Karşıyaka'ya giderek afetin yaralarını ortadan kaldırmak için nelerin yapılabileceğine karar verme adına, meydana gelen zararı ve selzedelerin durumunu tetkik etmiştir (Milliyet, 6 Kasım 1930, s.2). Gazetecilere, selzedeler için birer kat ev yapmayı planladıklarını, fakat buna kesin karar vermediklerini aktarmıştır (Vakit, 6 Kasım 1930, s.2). 6 Kasım'da da Dahiliye Vekili Şükrü (Kaya) Bey'in başkanlığında, Sıhhiye Vekili, Jandarma Genel Komutanı, Hilal-i Ahmer Müfettişi, İzmir Hilal-i Ahmer Başkanı ve İzmir Belediye Başkanı Sezai (Söker) Bey'in katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Toplantının amacı; afet bölgesi ve selzedeler için yapılacakları kararlaştırmaktır (Hâkimiyeti Milliye, 7 Kasım 1930, ss. 1-2). Toplantıdan sonra vekillerden herhangi bir açıklama gelmemiştir. 7 Kasım günü Ankara'ya dönen vekiller, basına tetkiklerin sonuçlarına ilişkin önemli demeçler vermişlerdir. Sıhhiye Vekili Refik (Saydam) Bey, İzmir'den ayrılmadan hemen önce gazetecilere verdiği demecinde İzmir Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin önemli çalışmaları sayesinde yaşanması muhtemel birçok olumsuz durumun önlendiğini ve Cemiyetin en yüksek seviyede yardımlarda bulunduğunu kaydetmiştir. Hükümetin yaptığı ve yapacağı yardımlara ilişkin olarak şunları dile getirmiştir: *“İaşeye tahsis olunmak üzere evvelce gönderdiğimiz yirmi bin liradan hariç olarak nefsi İzmir şehrindeki kısmen veya tamamen harap olmuş muhtacın evlerinin tamirine veya inşasına sarfedilmek üzere otuz bin, Bornova'da kamilen harap olmuş 100 evin inşası için on beş bin lira, Karşıyaka için iki bin beş yüz ve Seydiköy Cuma ovası için keza iki bin beş yüz ki ceman elli bin lira tahsis edilmiştir”*. Refik (Saydam) Bey'in bu yardımların dışında hükümetin kimsesiz çocukların okutulmasında harcanmak üzere 3 bin lira tutarında bir meblağın İzmir Hilal-i Ahmer Cemiyeti'ne tahsis edildiğini belirtmiştir. İzmir'in çeşitli mahallelerinde topluca iskân edilen ailelere iâşe verilmesine 10 gün daha devam edilecek ve bu süre zarfında inşaat ve tamirat başlanarak en kısa sürede bu işler tamamlanmaya çalışılacaktır (Akşam, 8 Kasım 1930, s.1).

Dahiliye Vekili Şükrü (Kaya) Bey ise demecinde, öncelikle selin verdiği zararı tespit etmek için uzman heyetlerle birlikte sel bölgesini tetkik ettiğini, telafisi olmayan ve en büyük zararın sular arasında hayatını kaybeden vatandaşlar olduğunu belirtmiştir. Maddi zararlar olarak Bornova, Seydiköy ve İzmir'in Tepecik, Kahramanlar, Şehitler ve Damlacık Mahalleleriyle Sanatlar Mektebi ve hastaneler, mağaza, depo ve hangarlardaki ticari malları sıralamıştır. Fakat maddi zararların devletin yardımı ve zarara uğrayan vatandaşların gayretleri telafisinin mümkün olduğunu ifade etmiştir. Devletin bütün kurumlarıyla afetzedelere yardım ettiğini ve bundan sonra da yardıma devam edeceğini vurgulamıştır. Ancak selden zarar görmekle birlikte maddi zararlarını karşılayabilecek kişilere hükümetin yardım etmeyeceğinin de altını çizmiştir. Şükrü (Kaya) Bey'in araştırmalarına göre, sel afetine karşı mutlaka alınması gereken tedbirler de bulunmaktaydı.

Bornova'nın İkiz Çayı, taşmasıyla birlikte Bornova'nın gerek yaşamına gerekse zengin ovasına zarar vermekteydi. Buna önlem olarak çayın ıslah edilmesi ve selden evleri zarar görenler daha sonra zarar görmesi muhtemel olan kişilerin evleri taşınmalıdır. Ekonomik durumu iyi olanlara müsait yerlerde arsa verilerek evlerini yapmalarına izin verilmelidir. Meles Çayı'nın Seydiköy'de de çok fazla tahribat yaptığını gören Dahiliye Vekili, buralarda yeni evlerin yapılmasına engel olunması gerektiğini ve çevrede yeni yapılacak köprülerde tahliye çıkışlarının bulunmasının şart olduğunu aktarmıştır. Bunların yanı sıra şehri tehdit etmesi nedeniyle bir an önce düzenlenmesi gereken dereler, Katipoğlu, Malderesi ve Islahane dereleridir. Bu dereler, çok daha fazla su alabilecek duruma getirilmelidir. Bu görevin İzmir Belediyesi'ne düştüğünü hatırlatan Vekil, yıllara bölünerek bir program halinde bu işlerin yapılmasının önemini vurgulamıştır (Akşam, 8 Kasım 1930, s.2; Hâkimiyeti Milliye, 8 Kasım 1930, ss. 1, 4).

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi'nin iddiasına göre, sel afetinden dolayı taşan Gediz Nehri için yeni bir çözüm bulunmuştur. Taşkınları önlemek adına nehir için yeni bir yatak yapılmış, buna rağmen son sellerde yine taşmıştı. Yeni bir çözüm olarak nehrin yeni yatağına ilaveten eski yatağında da akmasına izin verilecektir (Hâkimiyeti Milliye, 12 Kasım 1930, s.4).

Dönemin çok partili siyasi havasına uygun olarak Son Posta ile Hizmet Gazeteleri muhalif bir çizgide yayın politikası takip etmekteydiler. Bu anlamda ülkedeki tek muhalif siyasi parti olan Serbest Cumhuriyet Fırkası taraftarı yayın anlayışına sahiptiler. Vekillerin selzedelere yönelik vaatlerini muhalif Son Posta Gazetesi pek inandırıcı bulmamış ve "*İzmir Halkı Neler Bekliyor? Vait Değil, Vaitlerin Yerine Getirilmesini*" başlığını altında 1928 İzmir Depremi tecrübesinden yola çıkarak halkın şüphesini dile getirmiştir. 1928 İzmir Depremi'nden sonra halka verilen sözlerden vazgeçildiği gibi bu sel afetinde de selzedelere verilen vaatlerden cayılıp cayılmayacağını sormuştur. Gazete, "*Zelzele felaketi binlerce vatandaşı açıkta bıraktığı zaman İzmir'in ihtiyaçları ile alakadar görünülmüş, portatif evler yapılacağı vaadedilmişti. Zelzele felaketzedeleri hala toprak odalarda oturmakta ve yapılan vaitlerin yerine getirilmesine intizar etmektedir*" sözleriyle hükümete hatırlatmada bulunmuştur (Son Posta, 9 Kasım 1930, s.2).

11 Kasım günü Cumhuriyet Halk Fırkası Meclis Grubu'nda sel bölgesini ziyaret etmiş olan Vekiller, tetkikleri ile ilgili grup üyelerini bilgilendirmiştir. Şimdiye kadar yapılmış olan yardımların bundan sonraki süreçte de Hilal-i Ahmer Cemiyeti, İzmir Belediyesi ve hükümet tarafından devam ettirileceğini aktarmışlardır. İstanbul Mebusu İhsan (Sökmen) Paşa, mebusların afetzedeler için yardım etmesi teklifinde bulunmuş ve grup tarafından kabul edilmiştir. Mebuslardan gelecek yardım, Hilal-i Ahmer vasıtasıyla İzmir'e ulaştırılacaktır (Milliyet, 12 Kasım 1930, s.1).

İsmet (İnönü) Bey hükümetinin İzmir sel afetzedeleri için düşündüğü en önemli yardımlardan biri de kuşkusuz evi yıkılanlar için birer katlı ev yaptırmaktır.

Şehrin yukarı mahallerinde boş arsalar bu iş için tahsis edilmiştir. Yapılacak ev sayısı 350 adet olarak belirlenmiştir. Bu evlerin tek odası, mutfağı ve küçük bir bahçesi olacaktı. Belediyelerin yaptıracağı bu evlerin bedellerini afetzedeler 15 yıl içinde taksitler halinde ödeyecekti (Son Posta, 14 Kasım 1930, s.2; Cumhuriyet, 12 Kasım 1930, s.2). Bu evlerin isimleri Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin ismine izafeten Hilal-i Ahmer Mahallesi olarak düşünülmüştür ve evlerin inşasında Avrupa inşaat tarzının uygulanmasına karar verilmiştir (Hâkimiyeti Milliye, 13 Aralık 1930, s.4). Yıkılan evlerin yerine yenilerinin yapılacak olması sel afeti sonrası İzmir'de başlayan mesken sorununu az da olsa hafifletebileceği düşünülebilir. Afetten hemen sonra ev kiralari birden bire çok yükselmiş ve ev sahipleri evlerini 6 ay ya da 1 sene kiralari peşin olmak suretiyle kiralamaktaydılar (Cumhuriyet, 4 Kasım 1930, s.4). 17 Temmuz 1930 tarihine gelindiğinde söz konusu evler yapılarak tamamı selzedelere dağıtılmıştır (BCA, 30.10.0.0/ 117.819.18). Hak sahiplerinin bu evler teslim edilirken bu tarihten itibaren evlerini ilk 5 yıl içerisinde satmamaları şartı getirilmiştir (Yeni Asır, 1 Mart 1938, s.2).

Bu arada İzmir Valisi Kazım (Dirik) Paşa'nın başkanlığındaki Seylap Komisyonu sel afetinin nedenlerini ve afetin tekrarlanmaması için alınacak tedbirleri araştırmaya devam etmekteydi. Komisyon, Nafia Vekâleti Su İşleri İkinci Müdürlüğü ile İzmir Belediye Başkanlığı'ndan bu hususla ilgili ayrı ayrı raporlar istemişti. İkinci Daire Müdürlüğü'nün hazırlayıp komisyona teslim ettiği rapora göre, sel afetinin tekrarlanmaması için çeşitli mahallelerdeki derelerin yatağının ve denize döküldüğü yerlerin genişletilmesi ve temizlenmesini tavsiye edilmekteydi. Belediye Başkanlığı ise hazırladığı raporunda İkinci Daire Müdürlüğü'nün fikrine katılmakla birlikte yapılacak lağım tesisatları sayesinde sel afetlerinin önüne geçilebileceğini savunmuştur. Ülkenin ihtiyacı olan şeyin kanalizasyon olduğunu ifade eden Belediye, önceliğin buna verilmesini istemiştir (Hâkimiyeti Milliye, 13 Aralık 1930, s.4). Alınan ya da alınması planlan tedbirler eksik olsa gerektir ki İzmir'de 1931, 1936, 1939, 1940 ve 1941 yıllarında tekrar su taşkınları yaşanmış ve İzmir büyük zararlar görmeye devam etmiştir.

SONUÇ

Milli Mücadele döneminde düşmanın en çok zarar verdiği illerin başında gelen İzmir, henüz yaralarını sarmadan doğal afetlere maruz kalmış ve oldukça sarsılmıştır. Depremlerden sonra en çok zarar veren doğal afet türü sel olmasına rağmen 1930 yılında İzmir'de bunun tam tersi bir durum yaşanmıştır. 24 Ekim 1930'da başlayıp 36 saat süren sel afetinde, 1928 İzmir Depremi'nden daha fazla zarar ortaya çıkmıştır. 1930 İzmir sel afetinin yağmur miktarı açısından da dünyada eşi benzeri olmayan boyutta olduğu ifade edilmiştir. Selin sonucunda şehir içinde ulaşım ve iletişim durmuş ve tamiri günlerce devam etmiştir. Özellikle şehir merkezinde selden etkilenmeyen neredeyse hiçbir mahalle kalmamış ve sular birçok evi eşyasıyla birlikte denize sürüklemiştir. Sayısı tam olarak tespit edilememekle birlikte 117'den fazla insan yaşamını yitirmiş, binlerce vatandaş

evsiz kalmış ve yaralanmıştır. Tarım yönünden zengin olan İzmir’de selden dolayı çok büyük tarım alanları ve ürünleri zarara uğramıştır. Hayvanlar dahi selden nasibini almıştır. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı nedeniyle zor günler yaşanan İzmir’de ekonomik kriz derinleşmiştir.

Sel afeti nedeniyle arama kurtarma ve yardım çalışmalarının yetersiz kaldığı söylenebilir. Yetersiz kalmakla birlikte en organize ve faydalı bir şekilde çalışan kuruluş İzmir Hilal-i Ahmer Cemiyeti’nin olduğu iddia edilebilir. Belediye ve Valilik bünyesinde kurulan İmdat Komisyonu pek başarılı olamamıştır. Belediyenin başarısızlığının ardından yatan nedenler olarak 1922-1930 yılları arasındaki mali zorlukların olduğu söylenebilir. Aynı zamanda Belediye, sel afetinin öncesinde gerekli tedbirleri alamamıştı. Basındaki haberler takip edildiğinde selin üzerinden çok uzun süre geçmiş olmasına rağmen yardım ulaşmamış çok sayıda selzede yer almaktaydı. Ayrıca elektrik ve içme suyunun verilmesi çok uzun günler sonra olmuştur. Afetin üzerinden yaklaşık bir ay geçmesine rağmen şehirde yeni cesetlerin bulunması da afet yönetiminin yetersiz kaldığını göstermektedir. Buna karşın Hilal-i Ahmer Cemiyeti, Türk Milleti’ne yaptığı yardım çağrısı ve onlardan aldığı bu yardımları selzedelere ulaştırmasıyla takdirleri toplamayı başarmıştır. Cemiyet, Türkiye’de sivil dayanışma ruhu meydana getirmiştir.

Yardımların yetersiz olması nedeniyle basın üzerinden İsmet (İnönü) Bey hükümetine yapılan çağrılar karşılık bulmuş ve hükümetin Sıhhiye ve Dahiliye Vekilleri, afet bölgesine göndermiş ve halkın kötü giden durumunu biraz da olsa değiştirmeye başlamıştır. Vekillerin bölgede yaptığı tetkik neticesinde ve yapılacak yardımları tespit etmesi sonucunda bölgeye daha fazla yardımın geldiği gözlemlenmiştir. Bu durum afet yönetiminin en iyi şekilde yapabilecek bir kurumun olmadığını göstermektedir. Vekillerin ziyaretlerinin en önemli neticesi bölgede yıkılan evler için Avrupa inşaat yönetmeliklerine uyan yeni evlerin yapılması olmuştur. Yapılan bu evlerin kısa sürede hak sahiplerine verilmiş olması hükümetin selzedelerin ihtiyaçlarını ciddiye aldığını göstermektedir.

Selzedelere yardım çalışmaları devam ederken sigorta sahteciliği ve ev sahiplerinin kiralarda astronomik artışlarda bulunması halkın üzüntülerine bir kat daha fazla arttıran olaylar olarak hafızalarda yer edinmiştir.

Selden hemen sonra afetin boyutunun bu denli büyük olmasının nedenlerinin etraflıca araştırılarak raporlarla ortaya konulması önemliydi. Şehir içindeki çeşitli nehirler ve çayların taşması sonucu İzmir, her yönüyle oldukça büyük bir tahribata uğramıştı. Böyle bir sel afetinin tekrarlanmaması için alınacak tedbirler birer birer ortaya konulmasına rağmen tedbirler tamamen hayata geçirilmediği için 1931, 1936, 1939 ve 1943 yıllarında sel afeti tekrarlanmıştır. Bu da hükümetin 1930 İzmir sel afetinden iyi bir ders çıkartamadığını göstermektedir.

Yazar Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100’dür ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, D.G. (2017). 1929 Dünya ekonomik bunalımı ve İzmir’de gündelik yaşam. *Belgi Dergisi*, 13 (I), 408-428.

Dölek, İ. (2015). Türkiye’de doğal afetler. İstanbul: Pegem Akademi Yayınları.

Durgun, B. (2006). *Atatürk döneminde İzmir ekonomisi 1923-1938*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Levantine Heritage Foundation.
<http://www.levantineheritage.com/flood.htm>. (Erişim tarihi: 21.06.2024).

Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi,
<https://www.apikam.org.tr/tr/ArsivHizmetDetay/3894>. (Erişim Tarihi: 22.06.2024).

Kırışman, M. (2011). Fransız basınında İzmir yangını üzerine bazı değerlendirmeler, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10(22), 77-93.

Kıyıcı, A. K. (2008). Büyük İzmir yangınına hatırlamak (13 Eylül 1922). *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 13 (25), 149-164.

Korkanç, S.Y. & Korkanç, M. (2006). Sel ve taşkınların insan hayatı üzerindeki etkileri. *Zonguldak Kara Elmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8(9), 42-50.

Mert, H. (2002). *Sosyal, siyasal ve iktisadi yönleriyle bornova 1923-1981*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Özcan, E. (2006). Sel olayı ve Türkiye. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26(1), 35-50.

Serçe, E. (1996). *İzmir’de belediyeciliğin tarihsel gelişimi (Tanzimat’tan 1945 yılına kadar)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Tinal, M. (2009). 1928 torbalı (İzmir) depremi. *Turkish Studies*, 4(8), 2229-2243.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 30.10.0.0/ 267.801.10 (15.11.1930).

BCA, 30.10.0.0/117.819.6 (21.04.1931).

- BCA, 30.10.0.0/ 117.819.18 (11.07.1931).
BCA, 30.10.0.0/118.822.16 (29.02.1936).
BCA, 30.10.0.0/118.827.29 (28.09.1939).
BCA, 30.10.0.0./118.827.30 (02.10.1939).
BCA, 30.1.0.0./121.770.2 (06.01.1940).
BCA, 30.10.0.0/118.829.1 (13.04.1940).
BCA, 30.10.0.0/118.833.4 (28.12.1940).
BCA, 30.10.0.0/118.833.17 (08.02.1941).

Resmi Yayınlar

T.C. İzmir Vilayeti 1930-1931 Senesi İstatistik Yıllığı (1931). İzmir: Marifet Matbaası.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 3, İçtima: 4, Cilt: 22, İn'ikat: I (01.11.1930).

Gazete Haberleri

- Hizmet. (1929, 18 Ocak). *Şiddetli Geldi.*
Yeni Asır. (1936, 7 Şubat). *Gediz Taştı, Arazi Sular Altındadır.*
Yeni Asır. (1936, 8 Şubat). *K. Menderes Taştı.*
Yeni Asır. (1938, 1 Mart). *Kızılay Mahallesinde.*
Son Posta. (1931, 11 Nisan). *Yağmurlar.*
Anadolu. (1930, 27 Eylül). *Son Yağmurda Ödemişte.*
Milliyet. (1930, 26 Ekim). *İzmir'de Yağmur.*
Anadolu. (1930, 26 Ekim). *Yağmur Değil, Büyük Bir Tufan.*
Hizmet. (1930, 27 Ekim). *İzmir Bir Tufan Geçirdi.*
Son Posta. (1930, 27 Ekim). *İzmir Felaket İçindedir.*
Vakit. (1930, 27 Ekim). *İzmir Felaketi.*
Cumhuriyet. (1930, 27 Ekim). *İzmir'imiz Tufan İçinde.*
Cumhuriyet. (1930, 28 Ekim). *Anadolunun Verdiği Tefsilat.*
Anadolu. (1930, 28 Ekim). *Başvekilin Telgrafları.*
Milliyet. (1930, 28 Ekim). *Felaket Nasıl Oldu?.*
Hizmet. (1930, 28 Ekim). *İzmir Belediyesi.*
Vakit. (1930, 28 Ekim). *İzmir Faciası Neden Olmuş?.*

- Hizmet. (1930, 28 Ekim). *İzmir Sel Felaketinde.*
- Akşam. (1930, 28 Ekim). *İzmir Şehri Karanlıkta ve Su Altındadır.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 28 Ekim). *İzmir’de Büyük Bir Afet.*
- Vakit. (1930, 28 Ekim). *İzmir’deki Büyük Afet.*
- Milliyet. (1930, 28 Ekim). *İzmir’in Çok Elim Felaketi.*
- Son Posta. (1930, 28 Ekim). *Matem İçindeyiz.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 28 Ekim). *Meteoroloji Enstitüsü Müdürünün Beyanatu.*
- Anadolu. (1930, 28 Ekim). *Sanat Mektebindeki Zararlar.*
- Son Posta. (1930, 29 Ekim). *600 Kişi Çıplaktır.*
- Son Posta. (1930, 29 Ekim). *Bu Dakikada.*
- Son Posta. (1930, 29 Ekim). *Dispanser Açıldı.*
- Cumhuriyet. (1930, 29 Ekim). *Hilal-i Ahmer’in Yardımı.*
- Cumhuriyet. (1930, 29 Ekim). *İzmir Felaketinin Son Günü.*
- Akşam. (1930, 29 Ekim). *İzmir Sel Felaketi.*
- Milliyet. (1930, 29 Ekim). *İzmir’de Tufanı Andıran Yağmurlar Dindi.*
- Cumhuriyet. (1930, 29 Ekim). *Ne Kadar Ceset Çıktı.*
- Anadolu. (1930, 30 Ekim). *Felaketzedelere Yardım.*
- Vakit. (1930, 31 Ekim). *14 Nüfuslu Bir Aile Kâmilten Mahvoldu.*
- Son Posta. (1930, 31 Ekim). *Belediyede İçtima Edildi.*
- Milliyet. (1930, 31 Ekim). *Ekmeksiz Kalınmadı.*
- Anadolu. (1930, 31 Ekim). *Felaket ve Zarar.*
- Son Posta. (1930, 31 Ekim). *Hükümetten Yardım Geldi.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 31 Ekim). *İsmet Paşa’nın Teessür Telgrafları.*
- Milliyet. (1930, 31 Ekim). *İzmir Felaketi Nasıl Başladı, Nasıl Bitti.*
- Cumhuriyet. (1930, 31 Ekim). *İzmir Felaketinin Tafsilatı.*
- Vakit. (1930, 31 Ekim). *İzmir Valisinin Tebliği.*
- Son Posta. (1930, 31 Ekim). *İzmir’e Müstacelen Yardım Lazım.*
- Milliyet. (1930, 31 Ekim). *Sanatlar Mektebi.*

- Vakit. (1930, 31 Ekim). *Yılanlar Sokakta.*
- Cumhuriyet. (1930, 1 Kasım). *Asıl Felaket Merkezi.*
- Hâkimiyeti Milliyet. (1930, 1 Kasım). *Hilal-i Ahmer Felakete Uğrayanlara Yardım İçin Teberrüat Kabul Edecektir.*
- Akşam. (1930, 1 Kasım). *İzmir’de Sel Felaketi.*
- Akşam. (1930, 1 Kasım). *İzmir’deki Sel Felaketi.*
- Cumhuriyet. (1930, 1 Kasım). *İzmir’in Kurbanları.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 1 Kasım). *İzmir’in Ticari Zararı.*
- Cumhuriyet. (1930, 1 Kasım). *İzmir’in Verdiği Kurbanlar.*
- Vakit. (1930, 1 Kasım). *Tufandan Sonra İzmir.*
- Vakit. (1930, 1 Kasım). *Vekiller İzmir’de.*
- Cumhuriyet. (1930, 1 Kasım). *Zarar Miktarı.*
- Vakit. (1930, 2 Kasım). *Felaketin Sebebi.*
- Vakit. (1930, 2 Kasım). *Selden Sonra Zelzele.*
- Akşam. (1930, 2 Kasım). *Selden Sonra.*
- Son Posta. (1930, 2 Kasım). *Tufandan Sonra Zelzele Başladı.*
- Vakit. (1930, 2 Kasım). *Zarar Miktarı.*
- Nadi, Y. (1930, 2 Kasım). *İzmir Felaketi.* Cumhuriyet.
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 3 Kasım). *Dahiliye Vekili İzmir’e Gidiyor.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 3 Kasım). *İzmir Felaketzedelerine Yardım.*
- Vakit. (1930, 3 Kasım). *Sıhhiye Vekili İzmir’de.*
- Cumhuriyet. (1930, 3 Kasım). *Taharriyat.*
- Cumhuriyet. (1930, 3 Kasım). *Tufan Nasıl Başladı.*
- Akşam. (1930, 4 Kasım). *Felaketzedelere Yardım.*
- Milliyet. (1930, 4 Kasım). *Felaketzedelere Yardım.*
- Milliyet. (1930, 4 Kasım). *İzmir İanesi.*
- Cumhuriyet. (1930, 4 Kasım). *İzmir’de Mesken Buhranı.*
- Milliyet. (1930, 4 Kasım). *M. Venizelos, İzmir Felaketinden Dolayı Teessürlerini Bildirdi.*
- Milliyet. (1930, 5 Kasım). *Dahiliye Vekili İzmir’de.*

- Cumhuriyet. (1930, 5 Kasım). *Defter Yapılıyor.*
- Cumhuriyet. (1930, 5 Kasım). *Erzak Mubayaatı.*
- Cumhuriyet. (1930, 5 Kasım). *İzmir Felaketzedelerine Eşya Dağıtıldı.*
- Cumhuriyet. (1930, 5 Kasım). *İzmir Tufanı Nasıl Oldu?.*
- Cumhuriyet. (1930, 6 Kasım). *Bornova Felaketzedeleri Vagonlarda İskân Ediliyor.*
- Cumhuriyet. (1930, 6 Kasım). *İlbas ve İaşe Edilenler.*
- Cumhuriyet. (1930, 6 Kasım). *İzmir Felaketzedelerine Yardım.*
- Cumhuriyet. (1930, 6 Kasım). *Resmi Rapor.*
- Vakit. (1930, 6 Kasım). *Son Yağmurlar Tesiriyle Bir Tepe Çöktü.*
- Milliyet. (1930, 6 Kasım). *Şükrü Kaya Bey'in Tetkikleri.*
- Vakit. (1930, 6 Kasım). *Yıkılan Evlerin İmarı İçin.*
- Cumhuriyet. (1930, 7 Kasım). *Hilal-i Ahmer'in Müsameresi.*
- Son Posta. (1930, 7 Kasım). *İzmir'de Bir Suiistimal Meselesi.*
- Cumhuriyet. (1930, 7 Kasım). *İzmir'de İki Vekilin Tetkikatı Devam Ediyor.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 7 Kasım). *İzmir'de Sel Felaketine Uğrayanlar İçin.*
- Vakit. (1930, 7 Kasım). *Şükrü Kaya Bey.*
- Cumhuriyet. (1930, 7 Kasım). *Zirai Hasarlar.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 8 Kasım). *İzmir Felaketzedelerine Geniş Yardım.*
- Cumhuriyet. (1930, 8 Kasım) *İzmir Şehir Meclisi'nde Şiddetli Münakaşalar.*
- Akşam. (1930, 8 Kasım). *İzmir'de Sel Felaketi.*
- Vakit. (1930, 8 Kasım). *Seylap Felaketinin Mesuliyetini Belediyede Buluyorlar.*
- Son Posta. (1930, 8 Kasım). *Yağmur Saat Ona Doğru Kesildi.*
- Cumhuriyet. (1930, 9 Kasım). *Felaket Yerindeki Tetkikat.*
- Son Posta. (1930, 9 Kasım). *İzmir Halkı Neler Bekliyor ?.*
- Milliyet. (1930, 9 Kasım). *Yalan!*

- Anadolu. (1930, 10 Kasım). *Felaketzedeler İçin Yapılan Yardımlar.*
- Akşam. (1930, 10 Kasım). *İzmir’de Sigorta Sahtekârlığı.*
- Cumhuriyet. (1930, 11 Kasım). *Zavallı Bornuva!.*
- Milliyet. (1930, 12 Kasım). *CHF Grubu Toplandı.*
- Hâkimiyeti Milliyet. (1930, 12 Kasım). *Gediz İçin Tedbir.*
- Cumhuriyet. (1930, 12 Kasım). *İzmir’de Yapılacak Yeni Evlerin Yeri.*
- Son Posta. (1930, 13 Kasım). *İzmir Vilayetinin Tekzibine Cevap.*
- Son Posta. (1930, 14 Kasım). *İzmir’de 350 Ev Yapılacak.*
- Cumhuriyet. (1930, 17 Kasım). *Fabrikatörlerimiz Yardım Edecekler.*
- Akşam. (1930, 17 Kasım). *Sel Kurbanları.*
- Milliyet. (1930, 21 Kasım). *Belediyenin Tasavvurları Hâkimiyeti.*
- Anadolu. (1929, 22 Kasım). *Cellat Gölü Taştı.*
- Anadolu. (1929, 23 Kasım). *İmdat İstediler.*
- Hâkimiyeti Milliye. (1930, 13 Aralık). *Seylap Felaketine Karşı Tedbirler.*
- Yeni Asır. (1940, 27 Aralık). *Şiddetli Yağmurlardan Sonra.*
- Yeni Asır. (1940, 28 Aralık). *Seylap Afeti Büyük.*
- Anadolu. (1939, 31 Aralık). *Bir Bu Eksikti.*

EKLER

EK 1: Sel Afeti Sonrası Memleket Hastanesi'nin Önü.

Levantine Heritage Foundation.
<http://www.levantineheritage.com/flood.htm>. (Erişim tarihi: 21.06.2024).

EK 2: Halkapınar'da Bir Fabrikanın Sular Altında Kaldığını Gösteren Fotoğraf.

Levantine Heritage Foundation, <http://www.levantineheritage.com/flood.htm>.
(Erişim tarihi: 21.06.2024).

EK 3: Tramvay Hattının Karantina (Bahribaba) Kısımındaki Moloz Temizleme Çalışmasından Görüntüler.

Levantine Heritage Foundation.

<http://www.levantineheritage.com/flood.htm>. (Erişim tarihi: 21.06.2024).

EK 4: Bornova’da Yaşanan Sel Afetinin Ardından Hilal-i Ahmer’in Yaptırıldığı Evleri ve İnşaat Çalışmalarını Gösteren Fotoğraf.

Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi,

<https://www.apikam.org.tr/tr/ArsivHizmetDetay/3894>.(Erişim Tarihi: 22.06.2024).

